

Рознатовський А. О., здобувач ступеня вищої освіти магістра факультету № 2 НАВС;

Науковий керівник: Камінська Н. В., професор кафедри гуманітарних та загальноправових дисциплін НАВС, доктор юридичних наук, професор

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З РАДОЮ ЄВРОПИ І ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Відповідно до статті 22 Конституції України встановлені в ній права і свободи людини і громадянина не є вичерпними [1], їх можна і треба розширювати, приєднуючись до універсальних та європейських конвенцій з прав людини, а також знімаючи застереження до вже ратифікованих Україною документів. Як євро інтегрована країна Україна повинна приводити власне законодавство у відповідність до угод, що приймаються Європейським Союзом (далі - ЄС), керуючись принципом пріоритету міжнародних норм над нормами національного законодавства. На жаль, дотримання цього принципу ще й досі залишається для України нагальною проблемою.

«Рада Європи ніщо без Конвенції, а Конвенція - без Суду». Ця відома формула найбільш чітко відображає

взаємопов'язаність і неподільність створеної європейської правової системи захисту прав людини. Новаторським в її системі стало «...право громадянина звертатися зі скаргою на свій власний уряд до міжнародного суддівського форуму», - справедливо зазначив відомий знавець міжнародного права Д. Фіцморіс [2, 93].

На жаль, висловлювані Омбудсманом України та багатьма експертами побоювання, що наші громадяни, не знайшовши захисту у своїй країні, почнуть масово звертатися до Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ), справдилися. І дуже швидко Україна стала та є «одним з лідерів» за кількістю заяв, що надходять до Суду.

Стосовно України при ухвалені рішень з 11 вересня 1997 року (офіційний дата набуття права громадянами України звертатися до ЄСПЛ, тобто з дня набуття чинності Європейською конвенцією з прав людини для нашої держави) до сьогодні, майже за 20 років констатовано більше тисячі порушень статті 6 Конвенції «Право на справедливий судовий розгляд», з яких більшість стосувалися невиконання або надмірної тривалості виконання рішень національних судів (найбільш гостра проблема), надмірної тривалості розгляду судами цивільних справ, порушення розумного строку провадження у кримінальних справах, процесуальних порушень українськими судами.

Судом встановлено також порушення статті 1 «Право на мирне володіння своїм майном» Протоколу № 1 до Конвенції (здебільшого порушенням цієї норми Суд вважає невиконання рішень національних судів, що унеможливає отримання позивачами відповідних сум, призначених цими судами), порушень статті 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту» Конвенції, порушень статті 3 «Заборона катування» Конвенції та порушень статті 5 «Право на свободу та особисту недоторканність» Конвенції тощо.

Рішення, ухвалені ЄСПЛ щодо нашої держави, засвідчили наявність системних та масових порушень прав і свобод людини в Україні, серйозних недоліків у національному законодавстві та правозастосовній практиці, зокрема, щодо функціонування судової системи України, державної виконавчої служби,

правоохоронних органів та іншого. В час системної розбудови та реформування нашої країни ми знаходимось на шляху виправлення колізій у законодавстві та змін у конституції, які призведуть до покращення ситуації у захисті прав та свобод громадян України.

З 2006 року діє Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», який передбачає механізми виконання державою рішень Суду, застосування Європейської конвенції з прав людини та практики Суду українськими судами при розгляді справ як джерела права, юридичну експертизу всіх законопроектів, а також підзаконних нормативних актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, на їх відповідність Конвенції. Встановлена й відповідальність за невиконання або неналежне виконання рішення Суду [3]. Проте попри наявність такого Закону, проблеми з виконанням Україною рішень Європейського суду з прав людини викликають серйозну стурбованість Комітету міністрів та Парламентської Асоціації Ради Європи (далі - ПАРЄ), оцінюються ними як виклик усій правозахисній системі, побудованій на основі Європейської конвенції з прав людини. За оцінками урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, в Україні рішення Європейського суду часто виконуються або частково, або з тривалою затримкою, а часом повністю ігноруються.

Важливо зазначити, що держави - учасниці Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не зупиняються на захисті лише громадянських і політичних прав, закріплених у цій Конвенції, які належать, як відомо, до першого покоління прав людини і базуються на так званому негативному визначенні свободи як заборони втручання держави чи інших суб'єктів у відносини, що становлять зміст того чи іншого права. Починаючи з 1953 року Рада Європи напрацьовує і приймає низку угод, які визначають права людини другого покоління, що базуються на позитивному визначенні свободи і вимагають від держав-учасниць створення для людини відповідних умов та взяття на себе відповідальності за забезпечення прав і свобод людини: це - комплекс трудових, соціальних та культурних прав. Як зазначає відомий юрист В.

Туманов, сам Суд ніколи не розглядав каталог прав людини як повністю закритий. Принцип еволюційного тлумачення норм Конвенції «у світлі сьогодення» завжди дозволяв йому при незмінності тексту Конвенції розширювати її зміст [4, 26]. Сьогодні Рада Європи приймає міжнародні договори про права людини вже наступних поколінь.

Роль ЄС у міжнародних відносинах виходить далеко за межі позицій та дій щодо Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. ЄС - це один з найбільших суб'єктів світової торгівлі, є найбільшим фінансовим донором для країн, що розвиваються [5].

Україна - демократична, соціальна, правова та євроінтегрована держава має передбачити правове забезпечення реалізації прав і свобод своїх громадян та створення необхідних умов для людей та громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28 червня 1996 року // Офіційний портал Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Отдельное мнение судьи сэра Джерельда Фицмориса / Европейский Суд по правам человека : избр. решения : в 2 т. / пред. ред. колл. д-р юрид. наук., проф. В. А. Туманов. - М., 2000. - Т. 1. - 856 с. - С. 91-102.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України № 3477-IV від 23 лютого 2006 р.// [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

4. Туманов В. А. Европейский суд по правам человека : очерк организации и деятельности. - М., 2001. - 295 с.

5. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. / Н. В. Пронюк. - 2-е вид., змін. та допов. - К. : КНТ, 2010. - 344 с.